

Langzaam draait slagschip Europa

Is het gezichtsbedrog, of is er na een patstelling van tien jaar echt wat aan het veranderen in de Brusselse opstelling rond de teelt van gentechgewassen? Nederland heeft in ieder geval voorgesteld Europese lidstaten meer vrijheid te geven om zelf te bepalen of ze de teelt toestaan of niet.

'Een grote verandering' noemde de New York Times het plan om het beleid rond de teelt van genetisch gemodificeerde gewassen deels door de lidstaten zelf te laten bepalen. Het zou een effectieve beweging zijn om ervoor te zorgen dat de tegenstanders in de Europese Unie niet elk voorstel voor versoepeling van het beleid uit voorzorg torpederen of frustreren. Dat hoeft immers niet meer als landen de vrijheid krijgen om een teelt die door Brussel is goedgekeurd, niet toe te staan op het eigen grondgebied. Voorstanders, waaronder Nederland, zouden daarmee meer ruimte krijgen.

Of dat goed nieuws is voor Amerikaanse veredelaars moet de krant overigens nog zien. Het zou best eens kunnen dat de sceptische Europeanen zoveel regio's gesloten houden voor de teelt van gentechgewassen dat er nauwelijks brood te verdienen is op de Europese markt. Madeira, een Portugees eiland in de Atlantische oceaan, heeft al met succes een aanvraag gedaan om door de EU erkend te worden als gentechvrij gebied. Er was dit jaar nog een teken van verandering. Na een toelatingsprocedure van twaalf jaar is de teelt van een genetisch gemodificeerde aardappel van BASF toegelaten in de EU. Deze Amflora maakt één in plaats van twee soorten zetmeel. Dat maakt de aardappel interessant voor de zetmeelverwerkende industrie. De aardappel is pas het tweede gentechgewas dat in Europa geteeld mag worden. In 1998 was maïsras Mon-810 van Monsanto de eerste ggo die werd toegelaten. Daarna wist geen enkele producent toestemming te krijgen.

Lostrekken

Nederland heeft vorig jaar het initiatief genomen om de vastgelopen besluitvorming los te trekken. De procedure voor toelating van gentechgewassen houdt nu alleen rekening met gezondheidsrisico's en risico's bij de teelt. Dat vertroebelt veel discussies, omdat de bezwaren lang niet altijd te maken hebben met die risico's maar met weerstand bij de bevolking, of met de angst dat de nieuwe technologie slecht is voor kleine boeren.

Nederland heeft twee voorstellen gedaan om dat te verbeteren: laat ook sociaaleconomi-

sche factoren meewegen in de besluitvorming en geef landen meer vrijheid om zelf beleid te voeren. De Europese Commissie heeft positief gereageerd op die voorstellen en werkt ze nu uit.

Wat is er aan de hand in Brussel? Gaat Europa tegen heug en meug langzaam van koers veranderen omdat de wereld buiten het oude continent nu eenmaal wel de gentechnologie omarmt? Krijgen voorstanders kans nu de Europese burger zich druk maakt om de economische crisis en een luxevraagstuk als genetische modificatie wat minder aandacht

krijgt? Of raakt de sceptische European langzaam overtuigd van de voordelen van de techniek?

Dat laatste zou kunnen nu de ervaringen in de Verenigde Staten, Zuid-Amerika en China er op duiden dat de grote rampen uitblijven die de tegenstanders tien jaar geleden voorzagen. Er zijn geen superonkruiden, geen andere ecologische rampen en geen verhoogde gezondheidsrisico's.

Bert Lotz van Plant Research International voert in opdracht van LNV samen collega's binnen en buiten Wageningen UR studies uit naar duurzaamheidsaspecten van gentechgewassen. 'Je ziet in de Europese samenleving nog veel voorzichtigheid, en er zijn grote verschillen tussen verschillende landen. Maar ik denk dat er inderdaad iets aan het veranderen is,

Amflora, een transgene aardappel van BASF, werd dit jaar als tweede gentechgewas toegelaten voor teelt in de EU.

met name bij de Europese Commissie. In het Zevende Kaderprogramma, het grote onderzoeksprogramma van de EU, is bijvoorbeeld veel aandacht voor de mogelijkheden om met behulp van genetische modificatie duurzaamheidsvraagstukken op te lossen. Ook voor onderzoek naar co-existentie, het naast elkaar telen van genetisch veranderde en reguliere gewassen, is geld beschikbaar gesteld.'

Grootschaligheid

De weerstand tot nog toe is volgens Lotz voor een belangrijk deel te verklaren door de argwaan die de Europeaan koestert tegen grootschaligheid. 'Het gaat om macht op het bord, het is begrijpelijk dat mensen voorzichtig zijn. De gentechgewassen die we tot dusver hadden sloten niet goed aan bij de wensen van Europese burgers. Het zijn gewassen die vooral de grote multinationals lijken te bevoorstellen. Dat valt niet goed. De Europese landbouw is anders dan de Amerikaanse. Ik denk dat vooral die associatie met grootschalig-

heid argwaan opwekt.'

'Dat beeld is aan het nuanceren omdat het besef doordringt dat er toepassingen komen van gentech die voordelen hebben voor de Europese boeren en het milieu. De Amflora van BASF vind ik zo'n voorbeeld. Het is een duurzame oplossing, omdat het bij de verwerking veel energie scheelt; je hoeft het zetmeel niet met zuren te bewerken. Dat levert zowel het milieu als de Europese boer direct voordeel op.'

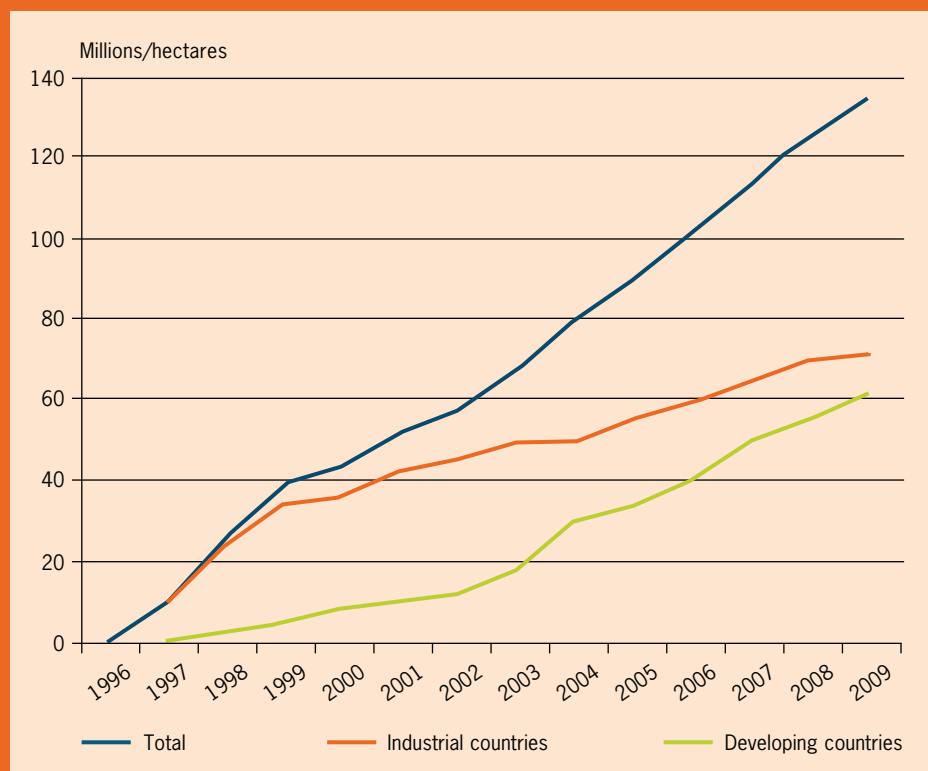
Bovendien raken politici langzaam overtuigd dat genetische modificatie niet alleen een risico is, denkt Lotz. De mogelijke voordelen van de techniek krijgen ook steeds meer aandacht. 'Je kunt niet blijven volhouden dat het alleen maar grote bedrijven bevoordeelt. In India is bijvoorbeeld onderzocht dat de winst door Bt-katoen onafhankelijk is van de bedrijfs-grootte; niet alleen grote boeren profiteren. Het is niet zo dat alleen grote boeren profiteren. De Indiase overheid heeft er ook voor gezorgd dat er lokale veredelaars zijn

die genetisch gemodificeerde gewassen op de markt brengen. Het bewustzijn groeit dat het nadelig is voor Europa om langs de zijlijn te blijven staan.'

Wie er daarentegen niet van overtuigd is dat Europa bijdraait, is Bart Gremmen, hoogleraar Ethische en sociale aspecten van genomics. 'Je kunt niet zeggen dat er een duidelijke omslag is. Uit enquêtes blijkt nog steeds dat er in veel landen veel weerstand bestaat tegen gentech. In Nederland is het relatief stil de laatste jaren, maar dat wil niet zeggen dat mensen langzaam wennen aan het idee of overtuigd raken van de voordelen van de techniek. In Nijmegen is bijvoorbeeld pas nog huis aan huis een blaadje verspreid van een groep die ageert tegen genetische modificatie. Dat de tegenstand wat minder aandacht trekt, heeft er vooral mee te maken dat er een poos weinig nieuws is geweest. Het betekent niet dat mensen anders zijn gaan denken.' Gremmen denkt dat de weerstand in Europa opnieuw aangewakkerd kan worden nu

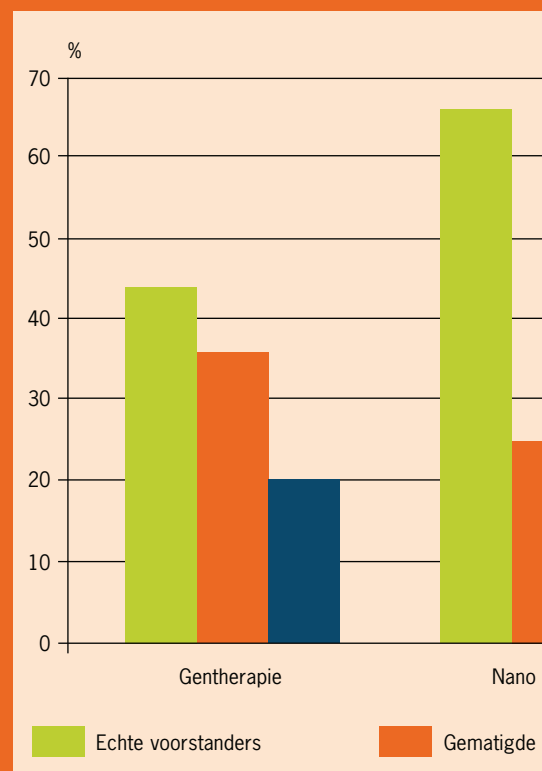
Feiten en cijfers

Areaal gentechgewassen blijft sterk groeien

Vooral ontwikkelingslanden telen steeds meer gentechgewassen. Bron: www.gmo-compass.org

Europeaan sceptisch

De houding tegenover nieuwe technologieën volgens een peiling

Monsanto zijn aandeel in de groenteveredeling aan het uitbreiden is. Het Amerikaanse bedrijf richtte zich tot dusver op soja, mais en katoen, gewassen die je niet meteen herkenbaar op je bord ziet. Maar door het kopen van De Ruiter Seeds, een Nederlandse veredelaar van groentezaden, kan dat veranderen. 'Vooral in zuidelijke landen botsen ggo's met de cultuur', zegt Gremmen. 'De boeren zijn daar trots op lokaal, ambachtelijk voedsel. Daar passen geen multinationals in met gentech. Topkoks koken niet met ggo's. Dat doe je gewoon niet. Er lijkt wat meer draagvlak te zijn in noordelijke landen, zoals Nederland en Engeland, en mogelijk in een aantal Oost-Europese landen. Die zullen misschien voorzichtig gaan experimenteren. Maar een grote omslag zie ik niet meteen komen.'

Ervaringen

Evert Jacobsen, hoogleraar Plantenveredeling, is de laatste jaren een fervent pleitbezorger van het toestaan van cisgenese: genetische

modificatie met gebruik van soorteigen genen. Hij breekt al een paar jaar een lans voor soepelere regels voor die techniek, en dat lijkt succes te hebben. De EU lijkt oren te hebben naar het voorstel. Dat BASF nu toestemming heeft gekregen voor de teelt van Amflora vindt hij 'hoopvol'. 'Maar ik durf niet te zeggen dat er sprake is van een omslag. BASF heeft moeten dreigen met vertrek uit Europa, het is bepaald niet vanzelf gegaan.' Europa wil niet leren van de goede ervaringen van anderen, vindt de plantenveredelaar. 'Je ziet niet dat er negatieve effecten optreden bij gentechgewassen. Er zijn problemen die we ook van andere technieken kennen, zoals dat resistenties worden doorbroken. Je ziet bijvoorbeeld steeds meer resistentie van onkruiden tegen het herbicide glyfosfaat waar veel telers met genetisch gemodificeerde gewassen gebruik van maken. Maar dat effect zie je bij traditionele bestrijdingsmiddelen ook. Opmerkelijk sterk is Bt, de toxine tegen insecten dat bij gewassen is ingebouwd. Dat

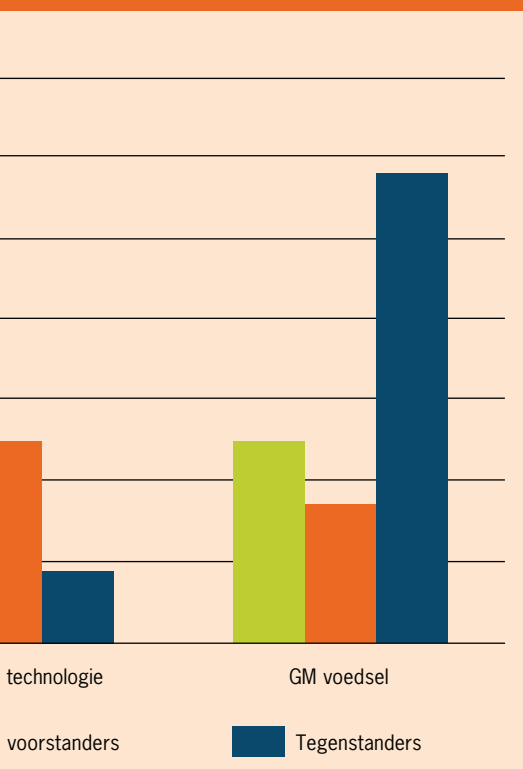
is kennelijk zo sterk dat het niet makkelijk te doorbreken is.'

'We kunnen de ogen niet blijven sluiten voor de gunstige resultaten die elders op de wereld worden geboekt', vervolgt Jacobsen. 'Als wij het veevoer uit Zuid-Amerika niet meer willen omdat er gensoja in zit, gaat het wel naar China. Dan lossen we misschien het probleem van de intensieve veehouderij op, maar of de wereld daar beter van wordt is natuurlijk zeer de vraag.'

Of de Europese politiek dus echt verandert? Jacobsen gelooft het nog niet. 'Al is de toestand misschien wel iets minder droevig dan een poosje geleden.'

Domein	Agroketens en visserij
Informatie:	www.kennisonline.wur.nl
Contact:	Bert.Lotz@wur.nl 0317 - 48 05 56

Spanje teelt Bt-Mais

	Cultivation of GM plants in the EU in hectares				
	2005	2006	2007	2008	2009
Spain	53,225	53,667	75,148	79,269	76,057
France	492	5,000	21,149	-	-
Czech Republic	150	1,290	5,000	8,380	6,480
Portugal	750	1,250	4,500	4,851	5,094
Germany *	342	947	2,685	3,171	-
Slovakia	-	30	900	1,900	875
Romania	**110,000	**90,000	350	7,146	3,344
Poland	-	100	320	3,000	3,000
Total GM maize	54,959	62,284	110,050	107,717	94,750

Source: Industrieverband EuropaBio, ISAAA, USDA/Foreign Agriculture Service (2009).
 * Source: Site register of the Federal Bureau for Consumer Protection and Food Safety, BVL.
 ** Cultivation of GM soybean

ling van de EU. Bron: Eurobarometer 2006.

Het enige gentechgewas dat nu is toegestaan is Mon810, Bt-mais van Monsanto. Spanje heeft het grootste areaal. Bron: www.gmo-compass.org